

1967

21/4/1967

21 Απριλίου

Την ύλη της της Παρασκευής 21 Απριλίου επιλεκτικά διμήνησε το Στρατό υπό τον έλεγχο συνιστάσας ομάδες με επικεφαλής τους Γεώργιο Παπαδόπουλο, Νικόλαο Μακρόζη και Στυλιανό Πατάκο, κινούνται προς το κέντρο της Αθήνας, με τεθωρακισμένα και βαρέα οχήματα, κατάλαμβάνοντας το Κοινοβούλιο και άλλα δημόσια κτίρια. Την ίδια ώρα, ο βασιλιάς Κωνσταντίνος, σε καθεστώς ιδιότυπης απόμωσης, αποδέχεται να συνεργαστεί, προσπαθώντας ταυτόχρονα να διατηρήσει βασικά βαθιά ελέγχου της κατάστασης. Έχοντας φωτογραφήσει την υπογραφή του βασιλιά και υπό την επίφαση της σύμφωνης γνώμης ενός αόριστου «κυβερνητικού συμβουλίου», οι πραξικοπηματίες ανακοινώνουν το πρωί της 21ης Απριλίου από το ραδιόφωνο την ανάληψη της διακυβέρνησης της χώρας υπό του Στρατού από ταπεινή της πατρίδος.

Η αποκλειστική κατάληξη της συνταγματικής τάξης θα συνεχιστεί με τη δημοσίευση βασιλικών διαταγμάτων «πρωί κριτικής της χώρας εις καθεστώς πολιτοκρατίας και άναστροφής άδρον του Συντάγματος». Πρωτ-συγκεκριμένα, απαγορεύεται, μεταξύ άλλων, η κυκλοφορία οχημάτων και παζών στους δρόμους της Αθήνας, η ανάληψη χρημάτων και η αγορά χρυσών λιρών. Παράλληλα, κλείνει προσωρινά το Κρηματιστήριο. Η ορκωσία από τον βασιλιά Κωνσταντίνο, της νέας "κυβέρνησης" υπό την προεδρία του εταίρου του Άρσενου Πάνου Κωνσταντίνου Κόλλια, θα προσδώσει στο καθεστώς μια επίσημη νομιμότητα, παρά τη συμμετοχή σε κρίσιμα σημεία της ηγετικής τριεθνικής του πραξικοπήματος, η οποία θα αποδειχθεί χρήσιμη για την εδραίωση της αυτοκρατορικής του εξουσίας στο επόμενο διάστημα.

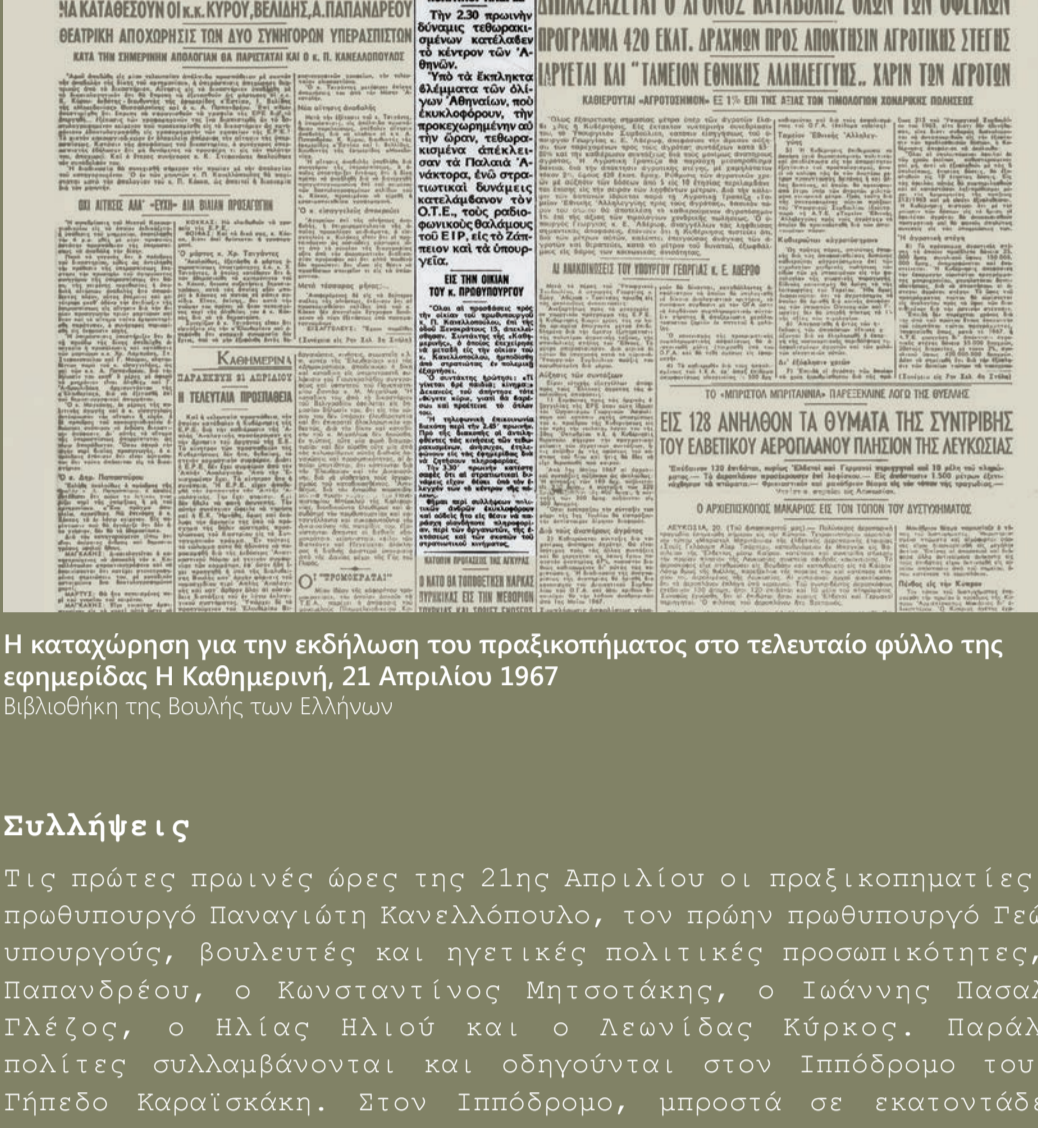
Τεθωρακισμένα μπροστά στο Καλλιμάρμαρο, 21 Απριλίου 1967
Ιδρυμα «Κωνσταντίνος Κ. Μιτσοτάκης», Αρχείο Κωνσταντίνου Μιτσοτάκη

Επιστάτες στην παράσταση του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, 21 Απριλίου 1967

Φωτογραφία: © Αρχείο Filippos/Basilη Καραγιώργου

Ο Τύπος

Βασικό μέλημα της δικτατορίας αποτελεί ο έλεγχος της ενημέρωσης και η λογοκρισία των εντύπων. Από τις πρώτες ημέρες του καθεστώτος, οι εκδόσεις βρέθηκαν μπροστά στο δίλημμα της συνέχισης ή μη της δραστηριότητάς τους. Η έκδοση μιας εφημερίδας θα υπορούσε να συμβάλει στην ενημέρωση των πολιτών, έτσι και υπό περιορισμούς, ωστόσο η λογοκρισία θα ακύρωνε στην πράξη το ρόλο της. Η Αλήνη, ως όργανο της ΕΔΑ κλείνει στις 21 Απριλίου, ενώ τα φύλλα που έχουν ήδη τυπωθεί καταστρέφονται από το καθεστώς. Από τις εφημερίδες του Κέντρου, η Έλευθερία παύει τη λειτουργία της με απόφαση του εκδότη της Πάνου Κόκκα, αμέσως μετά την εκδήλωση του πραξικοπήματος. Από το συντηρητικό χώρο, ανάλογη στάση θα κρατήσει και η εκδότρια της Καθημερινής και της Μεσημερινής Ελένη Βλάχου, η οποία αρνείται να συνεχίσει την έκδοσή τους παρά τις έντονες πιέσεις που δέχεται από τους πραξικοπηματίες.

Η καταχώρηση για την εκδήλωση του πραξικοπήματος στο τελευταίο φύλλο της εφημερίδας Η Καθημερινή, 21 Απριλίου 1967
Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων

Συλλήψεις

Τις πρώτες πρωινές ώρες της 21ης Απριλίου οι πραξικοπηματίες θα συλλάβουν τον πρωθυπουργό Παναγιώτη Κανελλόπουλο, τον πρώην πρωθυπουργό Γεώργιο Παπανδρέου, υπουργούς, βουλευτές και ηγετικές πολιτικές προσωπικότητες, όπως ο Ανδρέας Παπανδρέου, ο Κωνσταντίνος Μιτσοτάκης, ο Γεώργιος Πασιάλδης, ο Μανώλης Γλέζος, ο Ηλίας Ηλιού και ο Λεωνίδας Κύρκος. Παράλληλα, χιλιάδες πολιτικές συλλαμβάνονται και οδηγούνται στον Ιππόδρομο του Φαλήρου και το Γηπέδο Καραϊσκάκη. Στον Ιππόδρομο, μπροστά σε εκατοντάδες κρατούμενους, δοιοφρονείται ο Παναγιώτης Βλής και κωποείται η βανουσα ο Ηλίας Ηλιού. Τις επόμενες ημέρες, χιλιάδες συλληφθέντες θα εκποστούνται στο Στρατόπεδο της Ψαύρας, ή θα καταλήξουν σε φυλακές όλης της χώρας.

Αντιστασιακές οργανώσεις

Με πρωτοβουλία του Μίκη Θεοδωράκη, μέλη της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη και στελέχη της ΕΔΑ συγκροτούν την 21η Απριλίου τον πρώτο «πρωτότυπο» κλιμακωτικό Μέτωπο, το οποίο λίγο αργότερα θα μετονομαστεί σε «Πρωτοδικό Αντιδικτατορικό Μέτωπο (ΠΑΜ)». Τον Μάιο, ακαδημαϊκοί και επιστήμονες, στέλεχη της Ενωσης Κέντρου και του «Μίλου «Αλέξανδρος Παπαναστασιού», ιδρύουν την «Δημοκρατική Αμυνα», ενώ τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους, ιδρύεται η οργάνωση «Έργος Φεραίας» από μέλη της Νεολαίας Λαμπράκη.

Στα χρόνια που θα ακολουθήσουν, οι οργανώσεις αυτές, καθώς και άλλες που θα δημιουργηθούν στη συνέχεια, θα διακριθούν στην αντίσταση κατά της δικτατορίας. Δεκάδες μέλη τους θα συλληφθούν, θα φυλακιστούν και θα βασανιστούν. Παράλληλα, οι δίκες των συλληφθέντων από τα έκτακτα στρατοδικεία θα συντελέσουν στην αφύπνιση της ελληνικής κοινωνίας και την κινητοποίηση της διεθνούς κοινότητας κατά του καθεστώτος των συνταγματαρχών.

Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος με τον "πρωθυπουργό" Κωνσταντίνο Κόλλια και την κυβέρνηση του πραξικοπηματιών, 26 Απριλίου 1967
Αρχείο δημόσιας ραδιοτηλεόρασης

Αεροφυλακή

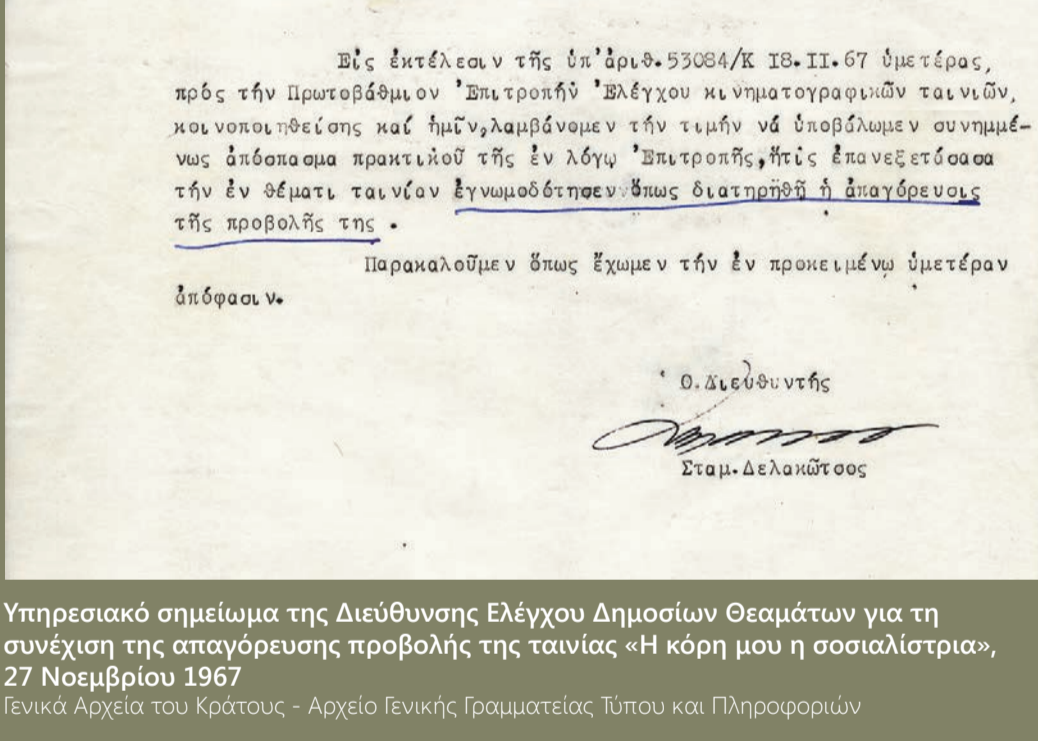
Αεροφυλακή του στρατοπέδου πολιτικών κρατούμενων της Ψαύρας
Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων
(από 21 Απριλίου 1967-2007. 40 χρόνια από το πραξικόπημα της Χούντας
(εφ. Τα Νέα, Αθήνα 2007))

8/10/1967

«Helen Vlachou smuggles out plea to Press», άρθρο με το μήνυμα της εκδότριας Ελένης Βλάχου που βρισκόταν σε κατ' οίκον περιορισμό, εφ. The Observer, 8 Οκτωβρίου 1967
Συλλογή Μαρίας Καραβία

27/11/1967

Υποχρωσία σημείωμα της Διεύθυνσης Ελέγχου Δημοσίων Θεσμάτων για τη συνέχιση της απόρρευσης προβολής της τανίας «Η κόρη μου η βασίλισσα», 27 Νοεμβρίου 1967
Γενικά Αρχεία του Κράτους - Αρχείο Γενικής Γραμματείας Τύπου και Πληροφοριών

29/11/1967

Δηλώσεις του Κωνσταντίνου Καραμανλή εναντίον του δικτατορικού καθεστώτος, εφ. Le Monde, 29 Νοεμβρίου 1967
ΜΙΕΤ/ΕΛΙΑ, Αρχείο Ελένης Βλάχου

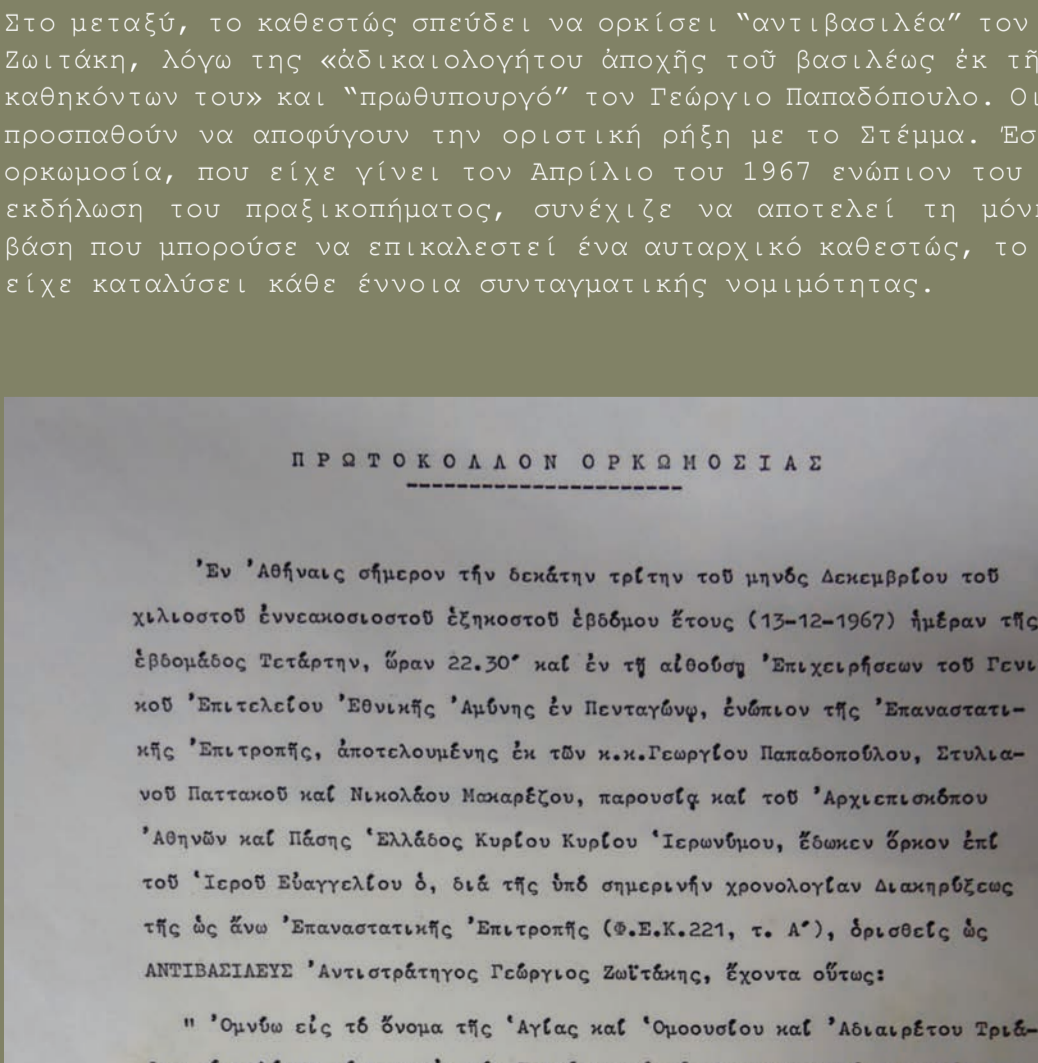
Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο Παρίσι
©Βασίλειος Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής, Αρχείο Κωνσταντίνου Καραμανλή

13/12/1967

Το αντικίνημα του βασιλιά Κωνσταντίνου

Σε μια προσπάθεια να ανατρέψει την ηγετική ομάδα του πραξικοπήματος, ο βασιλιάς Κωνσταντίνος μεταβιβάζει στην Κρήσια, από όπου διατάσσεται τους διοικητές του σώδου της Μακεδονίας να μην παίρνουν εντολές παρά μόνον από τον ίδιο. Όμως το σχέδιο του έχει ήδη διαρρεύσει, με αποτέλεσμα οι πραξικοπηματίες να έχουν προειδοποιηθεί εκτάκτως. Πολλοί από τους αξιωματικούς συλλαμβάνονται, ενώ τα αεροπλάνα αποκλείονται. Απομονωμένος και χωρίς τη συμπαράσταση επαρκών δυνάμεων του Στρατού, ο Κωνσταντίνος θα αποφασίσει να φύγει από τη χώρα και το ίδιο βράδυ θα φτάσει στη Ρώμη, όπου θα παραμείνει τα επόμενα χρόνια.

Στο μεταξύ, το καθεστώς σπεύδει να ορκίσει "αντιβασιλέα" τον στρατηγό Γεώργιο Ζωιτάκη, λόγω της αδιεξόδου του άποχης του βασιλέως ές της ένασκησης τών κορηκτών τών και "πρωθυπουργού" τον Γεώργιο Παπαδόπουλο. Οι πραξικοπηματίες προσπαθούν να αποσύρουν την οριστική ρήση με το Στέμμα. Έτσι και τυπικά, η ορκωσία, που είχε γίνει τον Απριλίο του 1967 ενώπιον του βασιλιά μετά την εκδήλωση του πραξικοπήματος, συνεχίζεται να αποτελεί τη μόνη νομιμοποιητική βάση που μπορούσε να επικρατήσει ένα αυτοκρατορικό καθεστώς, το οποίο στο μεταξύ είχε καταλίσει κάθε έννοια συνταγματικής νομιμότητας.

Πρωτόκολλο ορκωσίας του "αντιβασιλέα" Γεώργιου Ζωιτάκη, 13 Δεκεμβρίου 1967
Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων

14/12/1967

«Σήμερον θέτω τέτοια εις την άνωμαλάν και την βίαν. Ζήτη από το σύνολο του Ελληνικού λαού να με βοηθήσει διά να επαναφέρω εις τον τόπον μου τις δημόσιες έκεινας αξίας, οι όποιαι εγεννήθησαν εις την χώραν αυτήν και από τάς όποιαις όλοι οι πολιτικοί και όλοι άνδρες την ήθικην και πνευματικήν των δυνάμει. Ελευθερία και δημοκρατία είναι λέξεις τάς όποιαις ημείς επροσκυμαίμεν με αιδώνον νόημα. Με την λαίμαρκα αυτήν λακωνομαίαν ά προσχωρούμεν εις την δημοσιογίαν εθνικής ζωής άνατάξια ενός συληρονομά, άνωμαλόμεν με το σύνθημα της αναγεννησεως διά την κοινωνικήν, την οικονομικήν και την πνευματικήν του ανέλιξιν.»

Απόσπασμα από το διάγγελμα του βασιλιά Κωνσταντίνου, 14 Δεκεμβρίου 1967